

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Vinoreja na Dolenjskem in nevarnost po trtni uši.

Spisal Anton Ogulin, načelnikov namestnik pri kmetijski podružnici v Novem mestu.

(Dalje.)

(Opomba vredništva: Naše častite bralce si s tem dovoljujemo posebno opozoriti na ta spis g. Ogulina, ki ne prinaša morda kako pogreto ali znano stvar, ampak nam pové nekaj čisto novega pa zelo duhovitega, da naj cepimo na drage ameriške trte naše trte. Ali teh nam dosedaj dobiti ni mogoče, po cesarskih postavah dobiti celo ni dovoljeno. Gosp. Ogulin pa svetuje, cepiti na naše trte ameriške, potem ameriško mladiko zagrobati; ta požene nove mladike, ki se lahko odrežejo, pa pridelamo torej doma trpežne trte. Poslušajmo torej važen nasvet strokovnjaka g. Ogulina).

K II. točki: Iskati nam je način, po katerem bomo z najmanjšimi stroški in z najboljšo nadjo na dober vspeh gleštali trpežne trte, oziraje se pri tem na vinarske razmere naše in na običajno sedanje vzrejanje trt. Ta način moramo pa tudi po domače ljudem razložiti.

V obče je vinoreja na Dolenjskem kaj prvotna; mi gleštamo tako imenovane večne vinograde, ki se pomladijo samo z grobanjem ter se grobanja trdno držimo, ker so se ga tudi stari očetje trdno držali. Da pa prav povemo, držijo se Dolenjci radi tega trdno grobanja, ker je bil prvotni nasad postavljen v jako plitvo zrahljano zemljo; pri teh sploh navadnih nasadih pa ostane spodnja zemlja nerodovitna, zavoljo tega je grobanje, tako kakor na kredni zemlji v Šampanji (na Francoskem), neizogibno; z grobanjem pa ostanejo naše evropske trte v nerodovitnih tleh, in trtna uš jih uniči. Namen zasajanja trpežnih trt je pa ravno ta, da domače trte ubranimo pred škodljivko, in to se s tem zgodi, da jih cepimo na trpežne trte; požlahnenje pa na takem mestu trte nad zemljo izpeljemo, da trtna uš naših trt ne bo mogla napasti.

Navadno se naredé trpežni vinogradi z vko-reenjenimi požlahnenimi trtami na rigolani zemlji kot novi nasadi. Ako se to pa zgodi v starih vinogradih, morajo se stare trte izrovati in posejati na ta prostor prej kaj družega, da se izpita zemlja popravi; potem se zemlja še rigola (globoko prekopava). S tem se res človek za 5 do 6 let odreče dohodkom od vinograda; v to bi se jaz, moram priznati, le v največji sili odločil, dokler se pridrži sedanja trtoreja; navadnemu vincarju se more to še manje svetovati. Prepričan sem pa, da bode mogoče vpeljati rejo trpežnih trt v neokuženih vinogradih, če tudi za nekaj časa ostane nemo pri sedanji trtoreji; treba le malo spremeniti jo. S tem bi ne občutili preveč zmanjšanja dohodkov in bi le počasi prestopali k neizogibni umni trtoreji brez grobanja.

Pred vsem nam je paziti, da za velikost naših vinogradov izredimo dosta trt, tako imenovanih materinskih trt, za podlage. Izrejevanje teh trt iz semena gre kaj počasi in veliko časa vzame, kakor vem iz lastne izkušnje; pa je vendar brezpogojno potrebno, ker je tako težko, reznikov dobiti. Naši trtoreji bode pa to vzrejevanje po našem mnenju ugajalo; kajti kot svinčnik debele mladike od dveletnih semenk, ki se itak obrezati morajo, moremo cepiti na naše domače stare trte; k temu potrebujemo samo cepiče s 2—3 očmi, pa dobimo močne trte; to bode podobno vspehu, ki ga imamo, ako cepimo staro sadno drevje. Semenke bodo dajale od leta do leta več reznikov, tako se bode dobivalo vedno več takih trt, recimo jim materinske trte. Te požlahnene trte moramo prihodnje leto zopet zagrobati, da pride cepljeno mesto dosta globoko pod zemljo; z zarezi pod enim očesom bodo mladike primorane, enako, kakor je to pri klinčkih (nagelčkih), na zarezih korenine gnati; na ta način postanejo te trte samostalne in se lahko odločijo, odrežejo od materinskih trt. Seveda na gnojenje ne smemo pozabiti.

Da bomo dosta veliko reznikov dobili od taci trt, ki nam bodo dajale podlago, treba je začeti že enoletne trte kratko pri tleh rezati; pri trti pustiti samo star kratek les, da veliko mladik poganja, da se naredi pri trti nekakošna

vega
liškej
k hiš.
idana,
v, pod
a, dve
samo
a več
ostom

bunka. Na ta način si moremo vzrediti trpežne trte, nikakor pa ne moremo ž njimi vinarstva gleštati, kajti trpežne trte nam ne dajo okusnega vina, in malo je američanskih trt, ki dajo tako vino, da bi se nam okusno zdelo.

V ta namen moramo v naših starih vinogradih zemljo 65—80 centim. globoko prekopati, ne da bi nam sedanjih trt bilo treba odstraniti. Pri tem delu, ki je podobno rigolanju, bomo vrhno zemljo (15—20 centm.) devali na eno stran, globokejšo zemljo pa na drugo stran grabna — potem devamo vrhno rodovitno zemljo na dno jame.

Ako bomo devali na dno jame še razrahljeno rušo ali druge gnojne snovi, pospeševali bomo jako rast; svariti moram pa pod polaganjem plastja ali večjega lesovja, kajti to globoko v zemlji zavolj pomanjkanja zraka le trohni in trtne korenine dobé od tega škodljivo glivo (nitna gliva — Fadenpilz). Razumljivo je, da se morajo pri tem kopanju odstraniti vse korenine raznega plevela, ki se zarivajo globoko v zemljo.

V te z vrhno zemljo napolnene grabne pridejo od starih trt samo najmočnejše; njih korenine se morajo čuvati; vse druge trte se pa odstranijo, no, če so dosta dolge, se obdržé, da se nadomesti kaka škrbina v bližnji vrsti. Na te vložene, zagrobane trte pride kompost ali pa dobra, rodovitna zemlja, ki je bila prej na dnú. Trte se pri tem delu vložé 80—90 centimet. narazen v vrste zato, ker je pri zasajanju v vrste obdelovanje lože, in vinograd je lepše videti. Pri tem delu pa lahko ob enem, ako je pravi letni čas, ako ne ženejo že trte v sok, požlahtnimo naše trte z američanskimi.

Žlahtnimo pa lahko, kakor so vložene trte, več ali manj debele, v sklad (v precep) ali v žleb ali pa v sedlo; cepiči zadostujejo, če imajo le 2 očesi. Da se morajo cepiči odrezati pred muženjem (predno začno trte v sok iti), ni menda treba praviti. Požlahtnene trte se morajo med obdelovanjem varovati, da se ne poškodujejo. Bodočo jesen ali pa zgodaj spomladi morajo se zagrobati, da pride cepljeno mesto primerno globoko pod zemljo. Ako niso te trte, tam, kjer so cepljene, samostalnih korenin pognale iz cepiča, naj se pa cepič pod kakim očesom zareže, kakor smo že omenili, in kakor se zgodi pri dobivanju košarnih trt (Korbrenen); na ta način dobé se na tem mestu korenine. Isti namen se tudi doseže, ako se na cepič delajo podolgoma zareze in se lub do lesa odstrani.

S tem drugim zagrobanjem se mora pa istočasno vršiti in v zvezo spraviti požlahtnenje trpežnih trt z našimi domačimi trtami.

(Konec prihodnjic).

O kletarstvu.

(Dalje.)

Nikar pa misliti, da bi bilo za mošt to dobro, da bi se takoj (neposredno) po iztisu iz jagode zabranilo zračnemu pristopu v mošt. Nasprotno. Še vrlo dobro je, ako se mošt jako nasiti zraka in to vsakako takoj po izžemanji grozdja; pozneje pa, ko se že v njem nahaja alkohol, Bog ne daj razpostavljati ga zračnemu dohodu! Ako bi moštu namah odrekli zračni pristop, niti vreti bi ne mogli, dokler bi ga ne odkrili za združevanje z zrakom; kajti ravno v zraku so oni trosi, ki morajo priti v mošt kot seme, iz katerih se izcimi na milijone kvasnih glivic, katere edino vzbujaajo poleg dostojne topline (10° C.) moštno vrenje. Francozi, ki so prvi vinski pridelovalci vsaj v Evropi, ako ne na vsem sveti, v to svrhu pred vrenjem raztepljejo grozdni sok, da se jako nasiti zraka ter onih trosov za kvasne glivice. Ker se pa to raztepanje ne sme dolgo vršiti, zato pa je baron Babo, ravnatelj sloveče vinske šole v Klosterneuburgu izumil moštne raztepalnik. S tem raztepalnikom, ki se dobi za 50 goldinarjev, se mošt v 1½ do 2 uri povoljno raztepe, dočim bi se moralo to delo vršiti s 4 možmi 24—48 ur, kar pa bi radi oceta predolgo trajalo. Naj bi vsi kmetje rabili to izvrstno služéče orodje, predno vre njih mošt. Kacih 5 naj se jih sporazumi ter vsak po en desetak seže zanj v žep, pa je. Ako raztepamo mošt ter nanj brezštevilno kvasnih trosov privodimo, potem mošt hitro dovre, vino je stanovitnejše in veliko boljše, dobode starostni značaj in se ne ponavlja v njem vrenje. Kajti kvasne glivice hitro použijo moštne beljak, kot hrano in kmalu padejo na dno kot drože.

Komur je torej mar, da njegovo vino ne bode bolehalo in se kalilo, naj posnema Francoze.

Sod, v kojega se mošt pretoči iz tropin, se naj pusti za osmino prazen, to je, v 8 hektolitrov velik sod naj se dene samo 7 hektl. mošta. Toliko soda mora biti za to praznega, da se pene kisa-jočega mošta ne izpuščajo iz soda, kajti s tem bi mošt izgubljal. Mošt se tudi mora po vrenji pretočiti, torej naj vzdigajoče se blato pada na dno soda. Ni treba se bati, da bi vinu one pene kaj škodovale. Kaj še! To se ve, da ne bi bilo dobro puščati v vinu toliko drož na dnu. Slovenec naj si sploh za uho zapiše, da je neogibno potrebno izpod živine kidati grdobo, — in da to velja tudi o vinu. So ljudje, ki trdé in sami sebi verujejo: „Drože dajo vinu moč!“ Bogme; to je pač že starodavna prazna vera, ki nima na nijednem znanstvu podlage. Jeli tudi gavno daje moč ubogej živini, katera se mora valjati po njem?! Tukaj mi prostor ne dovoljuje, da bi obširno povedal, kakošna praznoverna „moč“ se nahaja v drožah.

O vrenji nam je sod tako zapreti, da zrak sicer ven more, a noter ne sme, in to radi tega, da se ocet ne dela. V to svrhu nam morejo najbolje služiti „vrelne cevi“, ki se utaknejo v veho. Konec take zakrivljene cevi pak mora molet v vodo, stoječo na sodi. Promer take cevi naj bo vsaj 3 centimetre ($1\frac{1}{2}$ palca). Zdaj začne iz soda po cevi izhajajoča ogljenčna kislina komedije delati v vodi, in to tako dolgo, dokler se grozdni cukrer prominja v alkohol in ogljenčno kislino. Za silo bi utegnila tudi vrečica polna sviža (drobnega peska) nadomestovati vrelno cev. Ona se položi čez veho, ne pusti zraku noter, pač pa se vzdigne, ako iz soda puhne nabrani plin.

Akoprem je ponehalo burno vrenje, vendar nam je še pustiti na sodu vrelno cev, dokler meseca junija ali pa prvo polovico julija že drugič ne pretočimo vina; kajti vino do tega časa še vedno toliko vre, da ni varno pred 2. pretokom popolnoma zamašiti (zavehati) ga. Vsaj je znano, da začne vino drugič vreti, ko cvete grozdje, ker pritiska v klet ta čas vročina. (Letos bo dolgo vrelo, ko ima dosti sladora v sebi).

Kdor še le koncem oktobra trga, pretaka se prvič vino tudi pozneje in to meseca februarja in marca. Prvič, kakor tudi drugič i. t. d. se more vino z dobrim vspehom le tačas pretakati, ko se učisti. Ko se pa vino po grozdnem cvetenju zopet učisti, pretoči se torej drugič v juniji navadno.

Dva pretoka pa ne zadostujeta, ampak treba to ponavljati, kolikorokrat se opazi, da še ni „godno“ vino, ali kakor se Nemeč izraža: „Dokler ni izšolano.“ Ko pa posestnik opazi, da se po pretoki vino že nič ne skali, potem pravi: „vino je godno“. Daljnih pretokov še treba vinu navadno 2—3, in to od 2. pretaka dalje po 6 tednov narazen.

Ako kedo hoče brez skrbi poslati vino, na primer čez toplo morje v Egipt itd., poskusi naj ga s tem, da ga postavi v odprtej steklenici v toplem zraku (v sobi) 8 dni. Ako se v teh dneh ni nič skalilo, potem more iti čez ekvator v daljne kraje. To se izvé pa tudi s tem, da stoji steklenica vina četrť ure v kropi. Ako se skali v tej vročini, še se mora pretočiti.

(Konec prihodnjič.)

Nauki v vinarski šoli na Slapu.

Spisuje Janez Sajé, nadučitelj v Šent Jerneji.

(Dalje.)

Tako slabe trtoreje in kletarstva, kakor v nekterih dolenjskih krajih, se ne nahaja kmalu. V glavnih vinarskih krajih na Dolenjskem biti bi morali vzgledni vinogradi. Kemična sestava vina je 80 do 85% vode, 8 do 10% alkohola, 5 do 8 tisočink kisline in ostanek druge snovi. To je dobro vino. Tako je Vipavsko.

Dolenjska vina imajo 80 do 85% vode, 4 do 6% alkohola, 12 do 25 tisočink kisline, drugih snovi pa nič. Zeleniko je Bog Dolenjecem vstvaril, ko je bil najbolj jezen, ima velike grozde, pa dozori vsako deseto leto enkrat.

Dolenjsko ima lahko ravno tako vino, kakor Vipava. Vipavec je bil že pred bolj izurjen v trtoreji in kletarstvu. Leta 1874. vdeležila se je vinarska šola na Slapu razstave v Mariboru. Dobila je zato veliko srebrno svetinjo, in edino premijo. Pri tej priliki pokušalo se je vino iz te šole. Kmetijska družba poslala je tega leta dva strokovnjaka. Ko smo bili tam, poskušali smo vina, in prišel je naš „rizling“ na vrsto, pokušal ga je Lj. p. g. P. in je rekel, da po sodu diši. Dunajski strokovnjak pa se je temu nasprotno izrazil, našemu vinu zelo ljubeznjivo. Neki gospod je poslal tudi Dolenjska vina, ki bi bila imela biti razstavljena, pa je menda nekaj zakasnelo. Klosterneuburgova vina so najbolj sloveča.

Trta mora biti na Dolenjskem taka, da zgodaj dozori. Pri vinu je najboljša lastnost, da kmalo dozori. Za bela vina so: Kraljevina, ki je najfinejša; muškati rumeni, rudeči, črn; bela in črna tična. Belina, ki zgodaj zori (ribola). Podbev in pisanka ali gnjet je slabo. Grozdje mora imeti dovolj sladkorja in malo kisline.

Za novo vpeljati bi bilo na Dolenjskem: Vipavska sipa; egiptarca ne prava, (v Vipavi je bil doma neki egiptovski konzul Lavrin, prinesel je s sabo trto iz Egipta, zato imenuje se egiptarca); rumeni Ortlieber; rulanec; beli burgundec; rudeči vrh; veltliner godnji; trauminer; laški rizling.

V krajih, kjer slana škoduje, je dobra trta „grganija“. Ta namreč dobrih 14 dni pozneje ozeleni, in naredi velike brazde.

Pikoliterca, španioli hrustlati, rudeči muškati, to so fina namizna vina. Če hočeš zgodaj zobati, je pa „Auguššana“, ta pa zahteva lepo vreme. Črna vina so v modi, povsod se cenijo in dobro plačujejo. Ta vina so tudi za Dolenjce jako priporočljiva. — Črna vina ne smejo biti sladka.

Domača črnina je: Kavščina (zametasta črnina). Za črnino priporočena za Dolenjsko je: 1. Kavščina (blauer Kölnler) ta ima velike brazde, in na perji zelo vrezane zobe. 2. Črna tična, pa ne Oberfelder. Tako imenovana „volovina“, (blauer Blank). Peles je za nič, kdor bi jo imel, je vreden kazni. Posebno priporočljive so: 3. Portugalka, 4. črni burgundec, 5. črna ribola (pinijolček) ali sladko črno, ta je bila iz Francoskega prinešena, kar se že po imenu spozna. — Za dobre lege je še: 6. Modra frankinja in 7. črni muškati.

Vse druge trte, kar jih imamo niso za Dolenjsko, ker so bolj pozne, posebno črne.

Najprej zori črna portugalka. Burgundec ima majhne grozde in posebno rad rodi, ima najboljše črno vino.

Prej kakor se menimo o pomnožitvi, naj podam nekaj naravoslovnega popisa trte.

Ako opazujemo trto, ki je iz semena izrastla, vidimo, da ima odločno srčno korenino, kakor hruška, mandelj, kostanj, oreh i. t. d.

Ako pa s pomočjo potaknencev izgojujemo trto, gledati moramo na srčno korenino in zraven tudi na stranske. Čisto pod površjem najdemo majhne koreninice „rosne koreninice“.

Ako pomnožujemo umetno trte, s ključi jih moramo tako napraviti, da dobimo srčne in stranske korenine. Rosne korenine niso nič potrebne trti, marveč škodljive. Glavna reč je srčna korenina, ker gre v globočino in srka iz globočine snovi za hrano, zato je dobro, da jih dobimo več.

Dalje prihodnjič.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Državni zbor je za nekaj časa končan. Sošel se bode zopet še le v novem letu sredi meseca februarja. — Gospodje poslanci so bili hudi. Posebno pa so rogé kazali nekteri nemški liberalci, med njimi zlasti pemski poslanec Knoc. — Očitno je, da jim je ljubša Prusija kakor Avstrija, ker tukaj ne morejo Slovanov in družih narodov tako zatirati, kakor bi radi. Naši poslanci so jim prav dobro odgovarjali. Prav izvrstno sta govorila med družimi naš poslanec Klun in pa češki Rieger.

Kakor bi pri nas radi Nemci gospodovali drugim narodom ter jih zatirali, tako Madžari res delajo z narodi, ki ne govoré madžarski. Rumuncem se pod madžarsko vlado hudo godi na Erdeljskem. Pa ti se ustavljajo ter žugajo celo s silo, kar pač nikakor ni prav. Celo pri nekem razkolniškem duhovnu so našli grozni dinamit, ki je bil baje Madžarom namenjen! Tudi dobivajo po mestih po noči na zid nabite oklice, ki le grozo obetajo. — Madžari so hudi ljudje. Iz Požunskega duhovnega semenišča so zapodili več bogoslovcev zato, ker so dobri, goreči Slovani.

Kaj je novega po širokem svetu?

Srbija je vsa oborožena z vojaki na Bulgarski meji. Najraje bi kralj Milan kar zgrabil — menda Bulgare, ker se bojé, da bodo sedaj premočni sosedje. Toda druge države, zlasti pa Avstrija je zoper to. Zato je upati, da se mir ohrani.

Ravno taka je na Grškem.

V Carigradu so sedaj poslanci vseh velikih držav, ter se posvetujejo, kaj naj napravijo z Bulgari, ki so se združili pod knezom Aleksandrom. Pravijo, da bodo sklenili, naj se zopet razdelé. Ako res napravijo to neumnost, potem bode gotovo tekla kri; kajti Bulgari brez boja ne bodo šli več na dvoje.

Angležem gre v Afriki po smrti krivega preroka Mahdija zopet boljše. Mogoče, da napravijo red v Sudanu. Ali preti jim vojska v izhodnej Indiji v kraljestvu Birma s krvoločnim kraljem, ki je storil veliko krivico angleškim kupcem. Vendar pa se govori, da so podložni Birmanci tega groznega kralja Tebava umorili.

Po novih volitvah imajo na Francoskem zopet liberalci večino, ali veliko manja je, kakor je bila poprej. Francozi v Aziji, v kraljestvu Auam še vedno nimajo mirú. Zadnji čas je dobil ondi general Žamont mesto Panmaj v roke.

Na južnem Italijanskem še vedno razsaja kolera. Na Španjskem je ponehala

Piše nam se:

Iz Šmartnega pri Litiji 26. oktobra. — Pri nas v Smartnem smo osnovali požarno brambo; odkar se je začela naša vas bolj in bolj lepšati, smo si mislili napraviti „gasilno društvo“. — In res, napravili smo volitev, da smo si izvolili možé, kateri bodo to reč v red spravljali, in izvolili smo si čvrste slovenske odbornike, in ti so: gosp. Jurij Adlešic, predsednik; odborniki so: gosp. M. Grill, c. kr. okrajni glavar; gosp. Josip Jaklič, trgovec in posestnik; gosp. Ivan Bartl, učitelj; g. Franc Knaflič, usnjar; g. A. Šušteršič; g. Janez Rus; g. Janez Mandelj. — Hvala gospodu Juriju Adlešicu!

Naša farna cerkev je premajhna, bi tudi radi novo napravili. Le denarja zelo primanjkuje, pa vendar za cerkev in v čast sv. Martinu bi vsak rad kaj dal. — Božja je pomoč!

Iz Semič 20. oktobra. — Tudi tukaj je minula vesela trgatev. Bila je pač vesela, kajti tako lepo in dozorelo grozdje trgati je kaj nenavadnega. Ne bo sicer veliko vina, ali to kar ga je, bo dobro.

Klosterneuburška moštna tehtnica kazala je sledeče: Lipovka in zelenika 17°; podbel 18°; kraljevina 18½°; laški rilček (rizling) 19° sladkorja. Vino bo tedaj imelo 8—9° alkohola.

Ako primerim množino sladkorja letošnega mošta z množino sladkorja lanskega leta, pokaže mi še razliko za celih 5—6°.

Semičko vino je jako stanovitno vsako leto, letos bode pa povrhu tega še jako močno, zato svetujem vinskim kupcem: „Ako hočete imeti dobro in stanovitno vino, pridite le v Semič“!

Domáče vesti.

(Deželni glavar gosp. grof Thurn) počastil je pretečeno nedeljo naše mesto s svojo navzočnostjo.

(Priznanje) ali pohvalno pismo je dobil od c. kr. okrajnega šolskega sveta v Novem mestu č. g. pater Florentin Hrovat, voditelj deške šole pri frančiškanih, za spisovanje knjižic za mladino in šolo.

(G. J. Jagodic) c. kr. deželne sodnije svetnik v pokoji upisan je med odvetnike Kranjske s sedežem v Rudolfovem.

(Šolstvo.) Letos se je oglasilo v tukajšnje deško šolo toliko učencev, da po nekaterih razredih skoraj prostora primanjkuje. Zlasti v prvem razredu jih že več let ni bilo toliko. Skupno število znaša sedaj 199, in sicer v I. razredu 44, II. 49, III. 54 in v IV. 52 učencev. To kaže, da je šola dobra.

(Čegavo je pismo,) došlo iz Amerike, in ima naslov: „Johann Krucež Untergrain-Austria“. Znabiti hoče reči: Janez Krušec. — V njem se nahaja dvoje podob (fotografij) mladega čvrstega Kranjca. — Pisano je v jeziku, kakor ga naši beli Kranjci govoré, a tudi iz vsebine ni razviditi, čegavo je. — Dobi se pri vredništvu „Dolenjskih Novic“.

(Kaj stori nesloga.) Pri tukajšnji okrožni sodnji bila je dražba za ometanje dimnikov obeh sodnijskih hiš. Za eno leto je bila nastavljena cena okolo 70 gold. — Navzoča dva dimnikarja zbijala sta ceno drug družemu tako dolgo, da bo slednji eden njiju celo leto se po dimnikih plazil za — **2 krajcarja**.

(„Novomeško okrajno glavarstvo“) Zemljepisno-zgodovinski opis. Sodelovanjem učiteljev novomeškega okraja spisal o. Florentin Hrovat, šelski voditelj in načelnik okr. učiteljske knjižnice v Novem mestu. V Ljubljani 1885. Založba okr. učiteljske knjižnice novomeške. Tisk „Katoliške tiskarne“. Cena knjižici je trdo vezani 30 kr., mehko vezani 20 kr. ter se dobiva v „Katoliški bukvarni“ v Ljubljani in pri J. Krajcu ter Tandlerju v Novem mestu. Knjižica ta, ponatis iz „Slovenca“, obseza na 80 straneh prav primerno razvrsten opis novomeškega okrajnega glavarstva, in prinaša mnogo zanimljivih črtic. Želimo jej obilo naročnikov, cena jej je gotovo zelo nizka.

(Poreška škofija) nima letos baje nobenega bogoslovca. Pomanjkanje duhovnikov v tej škofiji je zelo veliko; vsako leto umrje jih mnogo več, kakor jih je posvečenih za duhovnike.

(Občinske volitve.) Pri novi volitvi občinskega predstojništva v Gotenici v kočevskem okraju bili so izvoljeni, in sicer za župana Josip Mihič, za občinska svetovalca pa Karol Nosan in Josip Weber, vsi iz Gotenice.

(Most čez Kolpo.) Dne 15. okt. ob 10. uri dopoludne dovršil se je most čez Kolpo pri Vinici pod nadzorstvom gospoda nadinžinirja Kamila Bedekovića kot zastopnika kralj. hrvatsko-slavonskega deželnega odbora, kakor tudi kralj. inžinirjev Ljudovika Eisenhuta in Avgusta Pissačiča. Pri tej priliki bil je navzočen g. Janez Müller kot zastopnik kranjskega dežel. odbora, c. kr. inžinir Emanuel Wieszický kot tehnični stavbinski svetovalec in Matija Vrtn kot načelnik črnomaljskega okrajnega odbora. Most je slovesno blagoslovil gospod župnik Jurij König iz Vinice; slavnosti blagoslovljenja udeležila se je mladež iz Kranjske in Hrvatske. Most bil je okrašen na kranjski strani s cesarskimi in narodnimi, na hrvatski strani pa s kraljevimi in hrvatskimi zastavami.

(Nesreča.) Kmečki fant Butkovec iz Leskovca in tovariši so vozili 22. oktobra pozno zvečer drva domu od starega gradú v Krškem. Voz se zvrne tako nesrečno, da je vse ranil, Butkovca pa tako močno, da je še tisto noč dušo izdihnil.

(Vinograd ameriškanskih trt.) Sl. vlada bo napravila na državne troške trtnico za vso Dolenjsko, v kateri se bodo izgojevale ameriškanske trte. V ta namen je bil 8. okt. gospod dvorni svetovalec in sekcijski načelnik v poljedelskem ministerstvu, Depretis, v Kostanjevici, da je poiskal potreben prostor za tako trtnico. Odbral se je v ta namen prostor blizu Kostanjevice na graščinskem svetu.

(Družba sv. Mohora) že razpošilja svoje knjige. Udje dobivajo letos šestero knjig: 1. Koledar. 2. Življenje Marije in sv. Jožefa. IV. snopič. 3. Sveta brata Cirila in Metoda slovenska apostola. Spisal Matija Majar Ziljski. Ta knjižica ima mnogo prav ličnih podob. 4. Zgodovina katoliške cerkve, II. zvezek. 5. Slovenski pravnik, III. snopič. Spisuje dr. Ivan Tavčar. 6. Slovenske večernice, 39. zvezek. Clani dobé v teh knjigah jako veliko in prikladnega berila in v svesti smo si, da bode vsakdo teh knjig vesel.

(Vinska letina.) Vinski pridelek je letos na Dolenjskem gledé množine slabejši od lani, a gledé dobrote lansko leto jako prekosi. Mošt je sladak in močan. Izvrel je, ker je bilo vreme

toplo, prav dobro; tako da se prihodnje leto ne bo bati smrdljive zavretke, ki je zaradi brezvestnosti nekaterih gostilničarjev minulo leto marsikateremu zdravje podkopala, pa tudi grob odprla. — Kmetje tožijo, da jim krompir po kletih gnije. Ajda je dobro obrodila, posebno siva ali japonska. Ta ajda bo pri nas prejšnjo domačo v malo letih popolnem spodrinila.

(Zgoden sneg.) Iz Rovtarskih gričev pri Logatcu se nam piše: Po naših gričih šel je drugi dan oktobra zjutraj od 9. do 12. ure prav gost sneg. Tako zgodnega že nismo imeli tukaj od leta 1830. Kaj pomeni to? Na polji je še ves krompir, zelje, fižol, ajda; vreme pa tako neugodno. Gorkote le 2°+. Tudi silni viharji še ne mirujejo tu. Vsak teden nove škode. — Nova cesta od Dolenj. Logatca čez Rovte; na Žire — je baje — potrjena. Bog nam daj še kaj dobrega.

(Mošt.) Pri Kostanjevici je Janez Krištof iz Malenc, malo omušen, hotel najbrž malo pretepsti nekega fanta, ki je pred enim mesecem pri njem služil, pa mu nič kaj pokoren ni bil, da ga je iz službe dal, pri Janezu Glihu, kjer je zdaj služil; a hlapec pobegne po stopnicah na izbo ter zagrabi neko motiko, s katero svojega nekdanjega gospodarja, ki je predrzno za njim silil, tako nesrečno po glavi vdaril, da je čez tri ure umrl. Tega je mošt bil kriv. Slišati je, da so tudi v cerkljanski fari v nedeljo enega pobili. Tudi v šentjarnejski občini je bil menda že mošt kriv hudega pretepa. — Najbolje bi bilo, ko bi Gorenjci prišli prej ko mogoče z bariglami v naše kraje, da odpeljejo tega „hudomušneža“.

„Lj. L.“

(Starine.) Pri Binkovem vrhu poleg Dvora pri Žužemberku nahaja se več keltskih grobov, katere je našel znani neutrudni raziskovalec starin g. Pečnik. Nad dva meseca so prekopavali mnogo važnih in dragocenih starin. Nasproti Dvora na strmih griči, tako se domneva, imeli so Kelti svoje utrjene taborišče. To sklepa se iz tega, ker je ta prostor zelo široko obdan s kamenito ograjo, tako, da bi se bili mogli braniti sovražnih napadov, in ker je to napravljeno tako trdno in skrbno, misliti se sme, da si kaj tacega niso postavili le za kratek čas, da so marveč tu bivali gotovo stoletja. Po gosp. Pečniku najdene gomile so zanimljive v mnogem oziru; tako je na primer našel jedno, v katerih je bilo pokopanih nad 30 Keltov, in to so bili gotovo načelniki, kajti v tej gomili našla so se pokrivala, kakeršna so nosili keltski poglavarji. Izmed dragocenostij, katere je tu našel g. Pečnik, naj omenim: sekire, sulice, zapestnice in mnogo ženskega lepoticja, osebito pa mnogo kovani od jantarja. Ta kinč dobivali so Kelti najbrže po

trgovcih iz jutrovih dežel, navadno svoje orožje, sulico in sekire, pa so si sami kovali, saj je že od nekaj slovelo slovensko železo. — Starinske stvari, keltske in galske, katere je našel g. Pečnik pri svojem preiskavanju že prej pri Mokronogu, so najbolj znamenite, kar se jih je dozdej našlo na Avstrijskem, to priznavali so sami dné 18. avgusta t. l. v Celovci zbrani starinoslovci. Tudi spomenike, kamne z napisi in grobišča iz časov tretjega pred tisoč leti na Kranjskem stanujočega rodu, namreč Rimljanov, našel je že g. Pečnik in nadejati se smemo še več najdb. — Zdej pričel je g. Pečnik kopati pri Drnovem poleg Krškega.

Darovi za prenovljenje frančiškanske cerkve v Rudolfovem:

(Dalje.)

	gl. kr.		
*) Drobiža po mestu		J. Aljaž	1.—
nabranega	38.30	F. Kogej	1.—
Čast. gospodje:		V. Orehek	1.50
France Penca	2.—	M. Terček	10.—
V. Dobrovič	1.—	Neimenovani	1.—
Fr. Kuralt	1.—	V. Eržen	5.—
dr. J. Gallé	3.—	A. Pogorelec	2.—
J. Bernard	5.—	A. Kalan	1.—
dr. Slanc	2.—	J. Virant	5.—
J. Šušteršič	5.—	J. Romè	7.—
O. vitež Vesteneck	2.—	J. Dovič	11.—
brata A. in E. Skaberne	5.—	kanonik A. Zamejic	10.—
K. Zavodnik	5.—	F. Zbašnik	4.50
A. Schiebel	10.—	J. Šalehar	5.—
J. Novak	1.—	A. Lesjak	3.—
Čast. gospodične:		J. Lavtižar	1.—
F. Pollack	5.—	dekan J. Oblak	0.—
U. Skedl	3.—	A. Keržič	5.—
A. Vidmar	1.—	S. Robič	3.—
Čast. gospé:		St. Šranc	2.—
J. Rudež	10.—	mil. prošt dr. A. Jarc	20.—
J. Vehovec	5.—	J. Dolenc	3.—
grofinja Barbo	5.—	J. Rozman	3.—
K. Vertašič	2.—	A. Žlogar	2.—
Spoštovana A. Dular	1.—	J. Resnik	1.—
„ M. Košir	1.—	M. Kolar	5.—
„ A. Kovačič	1.—	M. Šarabon	2.—
„ M. Ude	5.—	J. Vrančič	3.—
„ M. Kokalj	1.—	kan. dr. Leben	5.—
„ J. Platnar	1.—	M. Hočevar	5.—
Veleč. gosp. duhovniki:		M. Malenšek	5.—
župnik J. V.	180.—	Smrekarjeva družina	15.—
J. Plevanič	5.—	F. Štupica	1.—
M. Bogolin	5.—	dr. J. Sterbenac	5.—
P. Mohar	2.—	A. Tramte	4.—
dekan A. Aleš	5.—	A. Hočevar	4.—
F. Knifc	5.—	L. Lotrič	1.—
J. Lavrenčič	1.—	J. Babnik	5.—
J. Vouk	10.—	J. Cimbac	5.—
J. Lesjak	10.—	F. Sitar	5.—
J. Šega	1.—	dekan J. Krese	7.—
J. Gruden	10.—	M. Ferčej	2.—
J. Strupi	2.—	A. Zaman	4.—
M. Poč	2.—	J. Štamcar	10.—
J. Zupanec	10.—	kan. dr. Čebašek	5.—
A. Nemeč	2.—	M. Narobe	5.—
F. Perpar	2.—	J. Bačnik	2.—
J. Tomažič	5.—	M. Lazar	5.—
V. Bergant	4.—	A. Peterlin	10.—
J. Sakser	1.—	J. Jarc	5.—
A. Glibe	1.—	J. Kerčon	2.—
M. Videmšek	3.—	Ant. Kerčon	2.—
		J. Potočnik	5.—

*) Imena onih, ki so darovali manj ko goldinar, zaradi prostora ne moremo priobčiti.

mil. prošt J. Supan	5.—	K. Tedeschi in M. Mrak	5.—
kan. dr. L. Klofutar	10.—	J. Zupančič	5.—
Fr. Hönigman	2.—	L. Hudovernik	1.—
Fr. Jarc	10.—	J. Žičkar	1.—
J. Karlin	7.—	kanonik Urbas	2.—
F. Demšar	4.—	F. Gornik	3.—
dek. Skubic s kaplanoma	9.—	M. Derčar	1.—
M. Gerzin	5.—		

(Dalje sledi.)

Izpred porotnega sodišča.

(Konec.)

14. septembra. Zatoženi bil je Alois Blatnik zaradi hudodelstva uboja. Dne 4. junija t. l. zbrali so se fantje v Rogačicah na podu in veselo pevaje likof pili. To pa ni dopadlo Jakobu Mrgoletu, in šel je po svoja dva sina ter ju domu zagnal. Fantje na to razsrdeni se zberó pred hišo Mrgoletovo, zvabijo Mrgoleta iz hiše in ko na priziv rekoč: „Vrzi eden dol enega hudiča!“ Alois Blatnik 1 kilo debel kamen zažene, prileti tako nesrečno, da zdrobi Mrgoletu čelno kost in čez dva dni potem umrje. Zaradi hudodelstva uboja je bil potem Alois Blatnik obsojen na 4 leta težke ječe, poostrene na mesec z 1 postom.

15. septembra. Zatoženi bil je Jože Matko zaradi hudodelstva uboja. Dne 15. avgusta t. l. je bilo na Stopnem žegnanje, kamor je prišel zatoženi Jože Matko s svojima tovarišema, kakor tudi njegov nasprotnik Alois Jaklič, ki je bil njega nekaj časa poprej natepel. Ko nekoliko zaplešeta, stopi Matko k Jakliču ter mu da tako zaušnico, da se je koj na posteljo vsedel, na to ga še s toporiščem večkrat po glavi udari, da je Jaklič pobegnil iz sobe, in drugi dan so ga našli mrtvega na njivi blizu Bučke. Matko je dejanje obstal in bil zaradi istega hudodelstva obsojen na 3 leta težke ječe, poostrene z 1 postom na mesec.

15. septembra. Zatoženi bil je France Hrovat zaradi hudodelstva uboja. Jakob Predalič je zgradil svojemu sosedu Jožetu Košku pot skozi vrt v Gabrovšču, slednji ga stavi na odgovor, in kmalu nastane med njima prepir. Vsled vpitja prišlo je več sosedov, ki so zgrabili Predaliča, a tudi sinova njegova dospeta oborožena, tako da se je vse križem teplo. Pri tem prihiti tudi France Hrovat, in udari Predaliča s kolom po glavi, da se koj na tla zgrudi in še tisto noč umrje. Zaradi hudodelstva uboja bil je France Hrovat obsojen na 2 leti in pol težke ječe, poostrene z enim postom na mesec.

28. septembra. Zatožena je bila Neža Lopatič zaradi obrekovanja. Dne 13. decembra 1880 na večer sta bila Jernej Žibert in Janez Račič, ki sta se vracala iz sejma v Kostanjevici, na državni cesti pri Cerkljah vrh Mraševskega klanca umorjena in oropana, in vkljub temeljitim poizvedbam se ni moglo zvedeti, kedo je ta umor in rop izvršil. Na božični dan l. 1884 se je pa Neža Lopatič, ki je bila tedaj zaprta v kaznilnici v Begunjah, in za smrt bolana po poprej opravljeni spovedi in sprejemu sv. obhajila, pri nadzorstvu kaznilnice oglasila, da ima nemirno vest in hoče po naročilu misijonarja svojega spovednika ovaditi, kedo je izvršil zgoraj omenjeni umor in rop. To je Neža Lopatič tudi storila in je pri sodnji Krški povedala, da so Anton Pletersnik, Janez Kaplan, Janez Mohar,

Jože Lapuh, France Kodrič in pa črevljar Matok umorili in oropali Žiberta in Račiča. Vse imenovane je Krška sodnja zaprla in začela se je preiskava proti njim zaradi hudodelstva roparskega umora. — Ali kmalo se je pokazalo, da je bila ovada Neže Lopatičeve popolnoma izmišljena, in da so vsi zaradi nje zaprti popolnoma nedolžni. — Vsled tega je c. kr. drž. pravdnništvo Nežo Lopatič tožilo zaradi hudodelstva obrekovanja. Porotniki so dotično vprašanje enoglasno potrdili in Neža Lopatič je bila obsojena na pet let težke ječe vsacega pol leta s temnico poostrene.

Razne vesti.

* (Strela in drevje.) Na neko vprašanje, če je res, da v gaber nikdar ne treši, (pravi „Schles. Ztg.“) da so v tem tudi po Nemškem, posebno ob Türińškem gozdu prepričani. Le da ondi trdijo, da se strela bukve še bolj ogiblje, kakor pa gabra, če tudi ne vedó zakaj. Takoj za bukvo, oziroma gabrom, je breza. Hrast in topol sta pa ondi na jako slabem glasu, kajti če ondi le v kako drevo oplazi, je taisto izvestno hrast ali pa topol. Tudi iglovina (smreke, jelke in borovci) nahaja se dostikrat od strele razklana po gozdih. Red drevja, kako katero bolj ali manj strela na-se vleče, bi bil toraj sledeči: hrast, topol, jelka smreka, borovec, breza, bukev in gaber.

Opravki meseca novembra.

Če je še kaj pridelkov na polji ostalo, naj se hité pospravljati. Zeló plevelne njive naj se globoko zorjó, da zima plevel lahkeje pomori. Sadno in drugo drevje se presaja, da spomladi prej žene in se prime. Tudi žive meje se ta mesec lahko zasadé. Mlada drevesca naj se s slamo obvežejo, da jih po zimi zajec ne more oglodati. Kokoši bolj na gorkem imej, da bodo bolj nesle. Bučele mraza obvaruj. Dober gospodar zdaj prevdari, koliko klaje ima, da pozvé, koliko je gre vsaki dan živini pokladati. Topel, snažen in suh hlev je po zimi za živino poglavitna reč. Pri solńnem vremenu pusti vrata odprta, da nezdrava sapa izpuhti. V vinogradih se groba, ako je lepo vreme. Gnoj se razvaža v vinograde. Sodi se dopolnujejo. Travniki se gnojé. Kar ostane na vrtu peteršilja in druge zelenjave, pokrije se z listjem. Štaremu drevju se odvzamejo nepotrebne veje in mah.

Sejmi na Dolenjskem.

Dne 1. nov. v Zagorji (za Savo); pondeljek po vseh svetn. v Višnjigori; 3. nov. na Mirni; pondeljek po vseh vern. duš dan v Št. Jerneji; sv. Martina dan v Bučki, na Igu; pondelj. po sv. Martinu v Št. Martinu pri Litiji in v Radečah; vtorek po sv. Martinu v Metliki; drugi dan po sv. Mart. v Bušeči vasi.

Loterijske srečke.

Trst	24. oktobra	3	89	51	47	79
Gradec	17. oktobra	86	40	31	15	89

Sirova vazelina

(Rohwaseline) je

najboljše mazilo za usnje.

To stalno, nesprenljivo, tekoče mazilo je temne barve in se ne nahaja v njem nobena rastlinska ali živalska maščoba ter tudi ne postane nikdar žaltovo. Sirova vazelina je najboljši pripomoček za obvarovanje usnja, ker najtrdeje usnje takoj mehko in volno stori ter se po vsemu usnji enako razleze in ga obvaruje, da ne strohni in se ne usuši.

Rabi pa se to mazilo za obuvala, da postanejo mehka in da jih voda ne premoči; posebno za lovske čevlje; za mazanje jermenov, komatov, usnja pri vohoz in kočijah.

Opomniti je treba, da se nahaja na starem usnji mnogo ostankov živalske ali rastlinske maščobe, treba je toraj usnje že od začetka dobro mazati; ko se pa te masti napije, zadostuje potem, da se le nekoliko namaže.

Neobhodno potrebno je to mazilo za vsakega, kateri ima konje, ker je najboljše za mazanje

konjskih kopit.

Vpeljano je to mazilo že za konjska kopita tudi v c. k. vojski po naročilu vis. c. k. ministerstva avstr. z uk. št. 2030. Da je to mazilo za konjska kopita v resnici izvrstno, to pričajo tudi mnoga pohvalna pisma prvih živinozdravnikov. Ta sirova vazelina namreč v konjsko in sploh v vsako živalsko kopito ali rog hitro vleze, ter ga obvaruje, da se ne cepi in se ga nobena bolezen ne prime.

Rabi pa se tudi za mazanje lešaja pri goveji živini, mašin in brizgalnic, ter tudi za mazanje železa, da ne zarujevi.

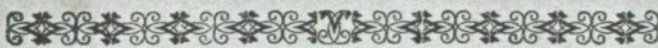
Sirovo vazelino

pa prodaja v Novem mestu samo podpisani ter velja v močnih, plehnatih škatljicah 10 kr. (80 gr. težka), 35 kr. (četrt Kg.), 50 kr. (pol Kg.) in 80 kr. (1 Kg.) Brez škatelj pa se dobiva po 65 kr. Kg.

Vsim tistim pa, kateri želé to mast prodajati, dajem jo veliko cenejše. [20-7]

FRANC RUS, trgovec

v Novem mestu v Bučarjevi hiši št. 84.

Podpisani uljudno naznanjam vsim dosedanjim P. T. naročnikom in sl. občinstvu, da sem se preselil v I. nadstropje iste hiše veliki trg št. 98.

Kakor do sedaj, hočem tudi v prihodnje skrbeti, da vstrežem vsim P. T. naročnikom z najlepšim in boljšim, kakor tudi pe najnovejši šegi storjenimi oblačili, ter uljudno prosim, da me tudi odslej vsi P. T. naročniki in sl. občinstvo z mnogobrojnimi naročili počaste.

Svojo zalogo oblačil bom popolno razprodal, in prosim obilne udeležitve.

Z največjim spoštovanjem

[74-2] **A. Weiss**, krojač v Novem mestu.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Svarilo!

Ker se pod mojem imenom šivalni stroji (mašiner) toda abejše kod moji, od tukajšnjega agenta prodajajo, svarha tedaj vsakega častitega kupca od tega se prevariti pustiti.

Šivalni stroji.

Najboljši Howe-, Singer in Cirkular šivalni stroji z 5 letnim poročtvom (garancijo) prodaja od 40 gl. naprej. Da so moji šivalni stroji posebno dobri, znajo tisti častiti kupci pričati, kateri jih že 10 do 18 let rabijo.

Šivalni stroji.

J. OGOREUTZ,

v Novem mestu.

[64-5]

Federn Matrazen

Tudi prodaja od 7 do 8 gld. lesene Federn Matraze od glv. c. k. priv. tovarne iz Dunaja, katere drage „Drat Matratzen“ popolnoma nadomestujejo.

Federn Matrazen

Ruska esenca

za

Kurja očesa

odstrani gotovo vsa kurja očesa, bradavice, žulje in vse nepravilne kožne snovi, in to brez bolečine in nevarnosti. — Cena steklenici 35 kr.

Dobiva se pri [61-3]

Dominik Rizzoli-ju,

v lekarni pri „Angelju“ v Novem mestu.

Lekar pri

„Kroni“,

FERDIN. HAJKA

v Novem mestu

priporoča spoštovanemu občinstvu pravi

Seldlitz-ev prašek, vedno frišen, škatljica po 80 kr. in po 1 gld., Brausepulver, škatljica 30 kr., Dr. Bitterjeve kapljice za zobe. To sredstvo se vedno obnese, če koga zobe bole. Flašica 15 kr. Marija-celjske kapljice za želodec, Anatherinova ustna voda, flajšter za kurja očesa, obroček za kurja očesa. Nadalje priporočam: Dr. Gölilis Speisepulver, Schaumanns Magensalz, Dr. Rosas Lebensbalsam, Gastrophan, Franzbranntwein v flašicah, Nestl's Kindermehl, Pain Expeller Liebig's Fleisch-extrakt, Glycerin-Theerseife, Paglianos Syrup, Restitutions Fluid za konje, Korneuburški prašek za prešiče, Berger's Theerseife, Pserhofer Pillen. [73-1]

Hiša na prodaj

v Kandiji pri Novem mestu št. 20, skoraj nova, za kupčijo najbolj pripravna, z dvema vrtovoma se takoj iz lastne roke proda. Več

o tem se zve pri lastnici **Mariji Mahorčič.**

[72-1]

Kandija pri Novem mestu.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.